

Gülden ile Sohbet

Güvenlikleştirme, pasifikasyon ve ortakduyu(yu) (sökmek) zerine

Arturo Tejada Torres

ÖZET

Dr. Gülden zcan'ın anısına düzenlenen panel; Kadın Akademikler Konuşma Dizisi, Lethbridge Üniversitesi

ANAHTAR KELİMELELER

Gülden zcan, feminist bilgi, Lethbridge niversitesi, beyaz olmayan kadın akademikler

New articles in this journal are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 United States License.

This journal is published by Pitt Open Library Publishing.

GÜLDEN İLE GÜVENLİKLEŞTİRME, PASİFİKASYON VE ORTAKDUYU(YU) (SÖKMEK) ÜZERİNE BİR SOHBET

Gülden, 2022 yılının Şubat ayında, Beyaz Olmayan Akademikler ve Öğrenciler İçin Destek Ağı (SNAC+)¹ tarafından Eşitlikte Mükemmelliyet Ödülü'nü aldı. Bu, meslektaşlarının, öğrencilerinin ve profesörlerinin onunla yaşadığı bazı kişisel hikâyeleri paylaşma fırsatı bulduğu sanal ortamda gerçekleşen bir törendi. Etkinlik, Gülden ile paylaştığımız yollar ve bunların hayatımızın farklı anlarını nasıl etkilediği hakkında bir tür uzun ve açık bir sohbete dönüştü. Töreni çevreleyen zor koşullara rağmen etkinlik, onun çalışmalarını, hayatını ve dostluğunu kutlayan bir seremonydi.

Bugün Gülden, fiziksel olarak aramızda değil ve biz, bu sohbeti devam etmenin farklı yollarını bulmak için uğraşyoruz. Neyse ki, onunla hikayelerimizden daha fazlasına sahibiz; onun fikirlerine, tartışmalarına ve yüzleşmelerine sahibiz: Yazdığı her makalede, ders verdiği her sınıfta ve onunla yaşadığımız her anında onun sesi var. Bu anlamda Dr. Suzanne Lenon, Dr. Kristine Alexander ve Dr. Athena Elafros'a, Kadın Akademik Konuşma Dizisi kapsamında düzenledikleri bu panel için teşekkür ederim: Bize Gülden'i sadece bir arkadaş (ve benim için bir danışman) olarak değil, bir yazar ve bir düşünür olarak konuşma fırsatı sundular; onun fikirleriyle, analizleriyle, sorularıyla, eleştirileri ve kavgalarıyla da ilişki kurma alanı açtılar. Bugünkü panelde tek amacım bu, Gülden'le kısa bir süre önce yaptığım o uzun ve zengin sohbetleri buradaki herkesle devam ettirmek.

Bu konuşmada, Gülden'in, bu yılki Kadın Akademik Konuşmacılar Dizisinin teması olan "Üniversite ve Dünyaları" üzerine düşünmek için, bazı fikirler çıkarabileceğimiz iki çalışmasına odaklanmak istiyorum. İlki, Gülden 2014'te Carleton Üniversitesi Sosyoloji ve Antropoloji Bölümünde doktorasını yaparken yayınlanan *From Military Power to Police Power onto Orchestration of Labour Power (Pasifikasyon Amacıyla Türkiye'deki Ulusal Güvenlik Söylemini Yeniden Gözden Geçirmek)* başlıklı bir makale. İkinci metin ise, 2020 yılında yayınlanan ve editörlüğünü Aziz Choudry ve Salim Vally'nin yaptığı *The University and Social Justice: Struggles across the Globe (Üniversite ve Sosyal Adalet: Küresel Ölçekte Mücadeleler)* kitabında yer alan *Neoliberalism, National Security and Academic Knowledge Production in Turkey (Türkiye'de Neoliberalizm, Ulusal Güvenlik ve Akademik Bilgi Üretimi)* başlıklı bölümdür.

Gülden ile sık sık sohbet ettiğim konulardan biri, ülkelerimiz, Meksika ve Türkiye arasındaki benzerlikti. Bu benzerliklerin bazılarını, onun çalışmasına yakından bakana dek tam olarak anlamadığımı teslim etmeliyim. Ancak, o zaman ve hatta bugün daha da netleşen şey, Gülden'in çalışmalarının, onun gerçekliğine damgasını vuran siyasi deneyimleri anlama, paylaşma ve sorgulama ihtiyacından doğduğudur. Başka bir deyişle, onun yazılarında bulduğumuz şey, politik düşüncedir. Sadece geleneksel akademik anlamda kullanılan belirli teori ve kavram türleri anlamında değil, aynı zamanda kolektif mücadele ve direniş deneyimlerine yakınlığı ve bunların bir toplumu dönüştürme sürecindeki rolü nedeniyle politiktir. Buradan hareketle, bugün bu yakın gerçekliklerden biri olan "üniversite kurumu" hakkında düşünmek için onun sözlerini ve fikirlerini çağırıyoruz.

Her iki makalede ele alınan tartışmalar, esas olarak 1980 askerî darbesi, daha sonra 2002'de Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) yükselişi ve 2016'daki başarısız darbe girişimiyle meydana gelen

olaylara odaklanarak Türkiye'nin siyasi ve toplumsal tarihine işaret eder. İlk makaleden yola çıkarak pasifikasyon ve güvenlik arasındaki ilişkiyi ve bunun neoliberal düzen ve dayatılan sağduyu inşasındaki rolünü inceleyeceğim. Takiben ikinci yazıda, bu tür süreçlerin üniversite örgütlenmesine nasıl yansıdığını anlatacağım. Her iki metin de direniş ve dönüşümle ilgili soruları gündeme getirmemize izin verecek.

İlk makalede Gülden (2014), güvenlik kavramını ve güvenlikleştirme sürecini, yönetici sınıfıca "devletin hem şiddet tekeline sahip olma hem de rıza imalatı yönlerini" (s. 38) yansıtan bir terim olarak ele alır. Aynı sınıf, güvenlikleştirmeyi muhalefete karşı ve sermaye birikimi, ucuz ücretli emek ve serbest piyasada malların ve hizmetlerin rahat dolaşımı için güvenli bir temel oluşturma aracı olarak kullanır. Gülden'in de belirttiği gibi 11 Eylül'den bu yana güvenlikleştirme, hayatımızın her alanında politika oluşturma süreçlerini ve hak temelli iddiaları meşrulaştırmayı teşvik eden bir ideolojiye dönüştü; bunu ulusal güvenlik, sosyal güvenlik, gıda güvenliği, iş güvenliği, işyeri güvenliği, tedarik zinciri güvenliği, çevre güvenliği gibi terimlere referansla görebiliriz. Bunun, güvenlik sorumluluğunu, öz-bakım emrinin bir parçası olarak insanlara ve kurumlara yükleyen neoliberal düzenin yapılanmasında merkezî bir parça haline geldiğini fark etmek de önemlidir. Bu bağlamda, içine gömüldüğümüz sistemin ötesini görmemizi sağlayan böyle bir kavramı, pasifikasyonu hegemonya karşıtı bir bakış açısıyla ele almak gerekli hale geliyor.

Gülden, pasifikasyon kavramının izini *fetih* fikriyle bağlantılı olarak ortaya çıktığı on altıncı yüzyıla kadar sürer; kavram aynı zamanda yeni bir savaş stratejisi olarak da kullanılır: Fethedilen toplumlar hakkında bilgi toplayan, onların arkadaşlığını arayan ve onlara sevgi gösteren, hatta çocuklarını eğitime bahanesiyle rehin tutan, lordlar ve soylularla işbirliği kurmayı amaçlayan yeni bir strateji olarak fetih fikriyle ortaya çıkar. Pasifikasyon kaygısı toprak edinmekle değil, nüfusla ilgiliydi: İnsanların "sevgisini ve güvenini" kazanmak.

Polisin toplumlarda belirli bir düzeni şekillendirerek pasifikasyon süreçlerinin ana mekanizması haline geldiği göz önüne alındığında, polis biliminin aynı dönemde gelişmiş olması da önemli. Gülden'in burjuvazi ile proletarya arasındaki ilişkiye dair belirttiği gibi polis, "insanları bilgilendirirken, eğitirken, uygarlaştırırken ve yönetirken aynı zamanda kapitalist ideallerle birlikte yeni yönetim biçiminin hegemonyasını güçlendirmeye yardımcı oldu" (s. 42). Her pasifikasyon süreci zaten bir güvenlikleştirme sürecine işaret eder. İki nosyon arasındaki ilişki, "eski değerleri ve yeni düzene karşı olduğu iddia edilenleri yok ederken, medeni bir toplumu ve siyasi düzen inşa etmek" (s. 43) yönünde ikili işlevle ortaya çıkar.

Bu şekilde, pasifikasyon yerel ve uluslararası sömürgeleştirmeyle aynı anlama gelir: Sermaye birikimi ve malların dolaşımı için gereken koşulları temin eden üretken ve uysal özneler yaratırken burjuva düzenini yeniden üretir ve güvensizliklerini ortadan kaldırır. Son olarak, pasifikasyon taktiklerinin, gündelik hayatımızın bir parçası oldukları ve bir ideolojiyi—"adlandırmadan ya da hiç sözünü etmeden ve görünüşte depolitize ve/ya da apolitik eylem alanları içindeki gündelik faaliyetleri politize ederek" (s. 51)—ortakduyu kıldıklarında başarılı olduklarını söyleyebiliriz.

Neoliberalism, National Security and Academic Knowledge Production in Turkey başlıklı metinde Gülden (2020), ülkede neoliberal düzene uyum sağlamayı da kapsayan yeni siyasal yapılara

¹ The Support Network for Academics and Students of Colour+ Allies (Beyaz Olmayan Akademikler ve Öğrenciler İçin Destek Ağı+Ahbapları)

karşılık olarak üniversitelerin kurumsal olarak içerisinde geçtikleri değişiklikler vasıtasıyla pasifikasyon/güvenlikleştirme taktiklerinin örneklerini sunar.

1980 askerî darbesini takiben 1981 üniversite sistemini merkezleştirmenin bir yolu olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kuruldu. Denetimi, yüksek öğretim kurumlarını koordine edebilen ve öğretim sistemindeki siyasallaşma derecesini düzenleyebilen yeni bir sisteme ihtiyaç duyulduğu argümanı ile gerekçelendirildi. Gülden'e göre, YÖK "standartlaştırma uygulamaları ve yüksek verimlilik söylemiyle üniversitelerde iş çevrelerinin zihniyetinin yaygınlaştırılmasına hizmet etmiştir. Buna, kampüslerde siyasi aktivizm yasaklarının da dâhil olduğu disipline edici düzenlemeler eşlik eder" (s. 62). Aynı mantıkla, üniversitelerin temel hedefleri yeniden belirlenmesi müfredatın piyasa-odaklı bir perspektife yarayacak şekilde değiştirilmesiyle eşzamanlı gerçekleşmiştir.

Birkaç yıl sonra, artık AKP yönetiminde benzer bir senaryo sunuldu. Gülden'in işaret ettiği gibi Bologna Sürecinin Avrupa yüksek öğretim politikaları temelinde bir standartlaştırma amacıyla, YÖK'ün neoliberal gereklerle işleyen otoriterizmine uyan bir alan olarak işe koşulmasıyla benzer bir senaryo başlatıldı. Çok sayıda özel üniversitenin açılmasının yanı sıra "akademik emeğin daha fazla güvencesizleşmesi ve nispeten güvenli akademik pozisyonlarda bulunanların ücretsiz fazla mesai yapması" (s. 64) bu değişikliklerin sonuçları arasında sayılabilir.

Pasifikasyon/güvenlik taktiklerinin bir diğer örneği 2016'daki darbe girişimi akabinde ulusal güvenlik iddiasıyla üniversitelerde büyük bir tasfiyenin gerçekleştirilmesinde bulunabilir. "Türk hükümetine Kürt illerindeki şiddeti sona erdirmesi çağrısında bulunan" (s. 64) bir barış bildirisi sunan Barış için Akademisyenler gibi gruplar, ihraç edilen en çarpıcı gruplardan bazılarıydı. Darbe girişiminin ardından ilan edilen iki yıllık olağanüstü hal kapsamında, üniversitelerin dönüşümü, AKP iktidarının baskıcı politikalarını daha görünür hale getirirken üniversitelerde kalan akademisyenlerin uysallığını sağladı.

Gülden'in her iki makalesinin de önemli bir yönü, sonuçtan hemen önceki bölümde sunulan tartışmadır. Her iki makale de bu tür pasifikasyon ve güvenlikleştirme süreçlerine karşı direniş vakalarını tartışarak sona erer. İlk makalede, Türkiye'de TEKEL direnişini, TEKEL işçilerinin 2010 yılındaki grevinin anlatıldığını görüyoruz (Özcan, 2014). TEKEL direnişi, Gülden için neoliberal değerler üzerine kurulu hegemonik ortakduyunun dayatılmasına karşı bir duruşu temsil ediyordu. İkinci yazıda, üniversiteler bağlamındaki direniş 1984 *Aydınlar dilekçesi*, 1986 *Ekmek ve Hak dilekçesi*, *Ekin-BİLAR Anonim Şirketi* ya da 2016 sonrasında *Dayanışma Akademileri* ya da *Scholars at Risk* gibi örnekler üzerinden tartışılır.

Gülden'in yazma biçimini izleyerek, kısa bir yorum ve bir direniş vakasıyla bitirmek istiyorum. Direnme fikrini anlamak açısından, içinden bir argüman çıkabilecek çekici bir tanımı Foucaultcu yaklaşımda buluyorum. Direniş zaten her gün yaşadığımız tüm söylemsel dinamiklerin içine gömülü, her türlü güç ilişkisinin bir parçasıdır. Ancak bu, eylemlilik açısından pasif bir konum olarak okunmamalıdır. Aksine bizi, dayatılan ortakduyuya karşı duran çeşitli

ve gündelik fiilleri tanıyan ve sahiplenen aktif bir pozisyona iterken aramızda hâlâ alternatif mantıkların olduğunu açığa çıkarıyor. Aykırılığı kucaklayan ve kabul eden aktif bir pozisyon almaya zorladığına inanıyorum.

Bunu yazarken aklıma Gülden'in bu sene 10 Şubat'ta Facebook'ta yaptığı bir paylaşım geliyor:

"University of Lethbridge resmî olarak grevde!" ... "Pahalı kanser tedavilerini ve yan etki tedavilerini karşılayabilmem ve bunu yaparken sağlık iznine çıkmış olmanın ayrıcalıklarını yaşayabilmem için tüm genişletilmiş sağlık yardımlarını pazarlığa dâhil eden bir sendikam olduğu için çok memnunum.

#ulethsavaşmayadeger#çalışmaköşullariyenidenöğrenmeköşulları
#üniversitelerçalışıyorçünkübizçalışıyoruz #eşitlik #denklik #saygı

Bu paylaşımında, bizi, her yeni politikanın, fon kesintilerinin, yeniden yapılanmanın, içerik değişikliklerinin, içeriklerin tasfiye edilmesinin, eklenmesinin ve yenilenmesinin v.d.nin salt emek koşulları, akademik koşullar ve hatta bilgi koşullarıyla değil aynı zamanda yaşam koşullarıyla da alâkalı olduğunu unutmaya zorlayan mevcut düzene, neoliberal düzene karşı bir direniş görüyorum. Gülden'in paylaşımında ve genel olarak çalışmalarında dayanışma ve destek talep eden alternatif bir mantıkla alternatif bir ortakduyunun hatırlatıldığını görüyorum. Bahsettiğim iki yazıda da aynı direniş görüyorum ve onun anısına düzenlenen bu panelde de aynı direniş görmeye devam ediyorum. Bu eylemlerin tanınmasında, pasifikasyon ve güvenlikleştirme süreçlerine ilişkin sorularımız ortaya çıkabilir; sadece gündelik hayatımıza ve kurumlarımıza sızan pratikler ve anlamlarla yüzleşmenin yolları olarak değil, aynı zamanda halihazırda etrafımızda olan ya da inşa edilmeyi bekleyen diğer pratikler ve anlamlar için birer açılım olarak.

KAYNAKÇA

- Özcan, G. (2014). Revisiting national security discourse in Turkey with a view to pacification: From military power to police power onto orchestration of labour power. *Moment: Journal of Cultural Studies*, 1(1), 37-55. DOI: <https://doi.org/10.17572/mj2014.1.3755>
- Özcan, G. (2020). Neoliberalism, national security and academic knowledge production in Turkey. In A. Choudry & S. Vally (DE.), *The University and Social Justice: Struggles Across the Globe* (60–77). Pluto Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvx077w4.8>

Arturo Tejada Torres
Lethbridge Üniversitesi

Nihan Kuzu (çev.)
Feminist Asylum.